

SZABOLCS VÁRMEGYE PATIKÁI A XIX. SZÁZAD VÉGÉN

A hatósági gyógyszerügyi vizsgálatok¹ megmaradt 1873-1876. évi jegyzőkönyvei lehetővé teszik számunkra Szabolcs vármegye ekkori 19 patikájának az áttekintését. A vizsgálatokat bizottságok végezték, amelyeket ezen időszakban Dr. Mádi Szabó Dávid vármegyei főorvos vezetett, aki az 1873. évben teljesített gyógyszerügyi vizsgálatok alapján 1874. január 30-án a következő csoportosításban terjesztette összesítő jelentését Bónis Barnabás alispánhoz:

1 - 3 <u>Nyiregyháza</u> :	1. "az Arany Sas" hoz
	2. "Magyar Koronához"
	3. "Kígyóhoz"
4 - 7 <u>Dadai</u> járás:	4. "Kígyóhoz", <u>Bogdány</u>
	5. "Mátyás Királyhoz", <u>Gáva</u>
	6. "Szarvashoz" /illetve "A Megváltóhoz" és "a Reményhez" is címezték/, <u>Tiszalök</u>
	7. "a Megváltóhoz", <u>Polgár</u>
8 -14 <u>Nádudvari</u> járás:	8. "az Isteni gondviseléshez" <u>Nagy-Kálló</u>
	9. "a Fehér Kígyóhoz", <u>Balkány</u>
	10. "a Magyar Koronához", <u>Ujfehértó</u>
	11. "a Szentháromságához", <u>Balmazújváros</u>
	12. "a Fekete Sashoz", <u>Nádudvar</u>
	13. "a Megváltóhoz", <u>Püspök-ladány</u>
	14. "Az Isteni gondviseléshez", <u>Földes</u>
15-16 <u>Kisvárdai</u> járás:	15. "az Arany Oroszlánhoz", <u>Kisvárd</u>
	16. "a Megváltóhoz", <u>Mándok</u>
17-18 <u>Nyirbátori</u> járás:	17. "a Megváltóhoz", <u>Bakta</u>
	18. "a Magyar Királyhoz", <u>Bátor</u>
19 <u>Dadai</u> járás:	19. "A <u>Sz. Mihályi</u> /19 dik/ gyógyszer-tártárról szóló jegyzőkönyvet, mely annak megnyitása alkalmával

lett szerkesztve, annak idejében volt szerencsém betérkezni."²

Tekintsük át a továbbiakban kissé részletesebben ezen patikákat, a megadott sorrendben:

1/ Nyíregyházán az "Arany Sas"-hoz címzett gyógyszerertár 1873. november 24-én került ellenőrzésre. A reáljogu patika tulajdonosa Barcsay Károly gyógyszerész /oklevele: 1864, Pest/ "bírnja ezen gyógyszerertárt, mely Nyíregyházán a legrégebb alapítású, 1866. febr. 1-seje óta, midőn akkori tulajdonosától Hönsch Edétől örökáron megvette."³ Segéd: Gödry Lajos, 1873 május 15-e óta, Gyakornok: 1873. szeptember 1-e óta "Bertóthy Károly, 15 éves ifju, aki nyilvános tanintézetben öt gimnaziális osztályt végzett. A patika fekvése: "Helyezve van eme gyógyszerertár már 3-dik éve, a Városház terén a Ferdlicska-féle házában."

Az újabb, 1874. december 1-én végzett ellenőrzés jegyzőkönyvéből megismerhetők az üzlet részei: a csarnok /vagyis az eladótér/, a műhely, a pince, a raktár és a fűpad. Érdekes ez utóbbi leírása: a raktárból "vezet fel lépcsőzet a fűpadra, hol az ide való gyógyszerészeti cikkek légviszontagságoktól védve részint ládákban, részint felaggatott papir zacskokban kellő rendben és mennyiségben találtatnak."

A patika "könyvgyűjteménye" 16 szakkönyvből áll.

113 év távlatából is jól tükrözi ezen gyógyszerertár értékes működését Dr. Mádi Szabó Dávidnak az 1873. nov. 24-i ellenőrzés jegyzőkönyvéhez csatolt saját kézírásu utóirata: "Igen kellemesen lepi meg az embert ezen gyógyszerertár minden részletéből, különösen most kitűnő figyelem és gondosság. Azértis - ehhez járulván még a tulajdonosnak a publicum iránti előzékeny modora - méltó azon nagy bizalomra, melyben részesül."

2/ A nyíregyházi "Magyar Koronához" címzett gyógyszerertár 1873. november 30-án került vizsgálatra. Reáljogu tulajdonosa: Bertalan Pál /okl. 1861, Pest/, aki örök áron vásárolta 1873. május 1-én Bertalan Rezsőtől. Segéde: Komáromy Kálmán /okl. 1859/, aki 1873. május óta működik a patikában. Gyakornoka "1873 augusztus 1-seje óta, nyíregyházi születésű 15 éves ifju Lenhardt Sámuel, aki a helybeli gimnáziumban 4 osztályt végzett."

Kiterjed pedig gyakornoksági ideje 3 évre." A gyógyszerertár régi helyén van, mégpedig a "Matheidesz-ház piacra néző szögletében."

Sok mindent megtudunk a patika butorzatáról: "régi, de újólág kicsinosított... műremeknek mondható, két működő személyre berendezett fiókokkal és polczokkal ellátott, tágas, gyönyörű kőrisfából készített kiszolgáló asztal... masszív és ékes vényíró asztal... végre egy szögletben a folytonos, garasos fogyasztásra szolgáló szeszes folyadékok számára egy asztalka".⁴

A gyógyszerertár 16 szakkönyve közül értékesek Felletár Emil gyógyszerész "Gyógyszerészet és természettan" illetve "Vegytan" c. könyvei továbbá Linzbauer Xavér Ferenc: Codex sanitario-medicinalis Hungariae" c. orvostörténeti munkája.

A jegyzőkönyvet aláíró hat személy közül orvostörténetileg jelentős dr. Baruch Mór nyíregyházi szemorvos.⁵

A gyógyszerertár 1874. december 1-i újabb ellenőrzése nem említ lényegeset.

3/ Nyíregyháza időrendben is harmadik patikája a "Kigyóhoz" címzett, amelyet azonban általánosságban csak "Korányi"-gyógyszerertárnak neveztek. Az 1873 november 24-i ellenőrzéskor a személyjogi tulajdonos Korányi Imre /okl. 1854, Bécs/ volt, aki 1866-ban hozta létre ezt a patikát.⁶ Segéde: Márki Bertalan "aki 1869. évben Szatmáron segéddé avattatván azóta M.Szalkán, Debreczenben és Karczagon segédkezett." Gyakornoka: "1871. December 1-seje óta Kraczkároly, munkácsi születésű 16 éves ifju, ki a M.Szigeti gimnáziumban 4 osztályt végzett." A patika helye: "a Nagyvendéglő terére néző Kobilitz-féle béres üzletben van".

Szép butorzata volt a "Kigyóhoz" címzett patikának. A csarnok "berendezve művészi csinnal készült állványával, mely a terem három oldalát elfoglalja."

Gazdag volt az áruellátása is, mert "mérgek és hőshatású növények is tartatnak".

A kézikönyvtár 14 szakkönyve között szerepelt Darwin: A fajok eredete c. munkája is.

Elismerést tartalmaz a megyei főorvos saját kezű utóirata: "Tekintve ezen gyógyszerertár berendezettségét és annak minden

Korányi Imre a "Kígyóhoz" címzett patikája

mellékes foglalkozást kizáró kezelését: nagyrabecsüléssel kell elismerni az itteni szakértelmet és hű szorgalmat. Dr. Szabó Dávid."⁸

4/ Bogdány helységben a "Kígyóhoz" címzett patika 1873. október 29-én került ellenőrzésre. A gyógyszerész eredeti tulajdonosa Liszt József volt, azonban ő is és özvegye is meghalt, jelenleg az üzlet "az árvák birtokában van." Vevő szándékkal haszonbér 1869 óta Kelemen Szilárd /okl. 1863, Pest/, aki maga kezeli.

A gyógyszerész a Fő utca közepe táján van, "alkalmatlan szűk és gyarló épület". A berendezés is egyszerű: csak fekete lakkos állványok vannak négy oldalon elhelyezve. Külön megjelölt patika-eszközei: mozsár, edények, főző serpenyők, "párlító készlet és szűrlek".

A gyógyszerész 6 szakkönyve közül említésre méltó Csapó József: Fűvész és virágos kert c. valamint Diószeghi - Fazekas: Magyar fűvészkönyv c. munkája.

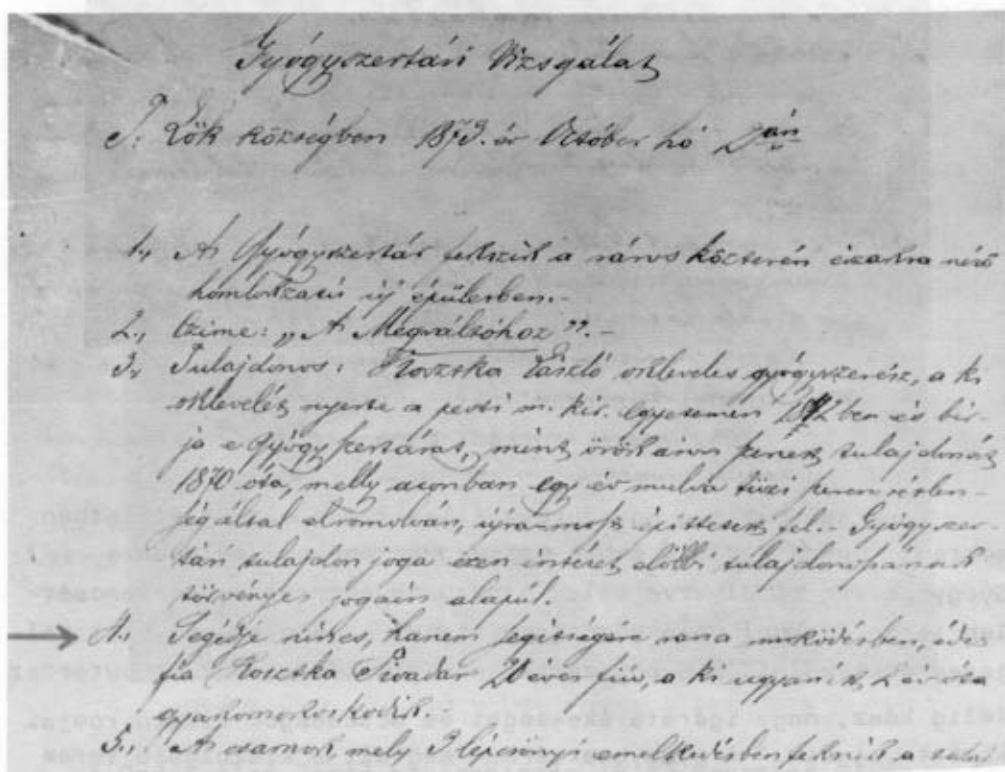
A jegyzőkönyv végén a megyei főorvos saját kézírású következő megjegyzése olvasható: "Gondos és lelkiismeretes magatartása által a Gyógyszerész mindent elkövet a vidék patikaigényeinek teljesítésére nézve; hanem némileg pedáns eljárása által csak

magának teszen kárt."

5/ Gáva helység. "Mátyás királyhoz" címzett gyógyszerháza a "község nyugati végében saját, zsindelyes fedelű szilárd épületben" volt és 1873. október 30-án került ellenőrzésre. Személyi jogu tulajdonosa: Szobonya Nándor gyógyszerész /ok. 1863, Pest/. Segéd: Machnyik Gyula gyógyszerész, aki 3 évet az orvosi egyetemen is elvégzett.

Itt csupán 4 szakkönyv volt található, de a Gyógyszerészeti Hetilapot is járatták.

6/ A tiszalöki patika működési hiányosságaival ebben az időben sokat foglalkozott a hatóság, s a vármegyei főorvos 1873. október 2-án valamint 1874. október 16-án is ellenőrizte, bizottság élén.¹⁰ A két jegyzőkönyv főbb adatait egybevonva ismertetem az ismétlések elkerülése végett.

- A tiszalöki patika vizsgálati jegyzőkönyve 1873. október 2-áról /részlet/. Kosztka Tivadar segéd volt.

A patika a város közterén feküdt. Régi címe a "Szarvas-hoz" /1847/, de 1873-ban "most még ez ideig semmi czime sincs kitéve, csak szándékban van a Reményhez czimeztetése." Ezzel szemben az 1874. évi ellenőrzéskor "A Megváltóhoz" címet viseli. "Névleges tulajdonosa Kosztka László okleveles gyógyszerész, aki oklevelét a pesti egyetemen nyerte 1842. évben és bírja ezen gyógyszerterát 1869. december óta".¹¹ "Segédje nincs, hanem segítségére van a működésben édes fia, Kosztka Tivadar 20 éves fiu, aki ugyanitt 2 év óta gyakornokoskodik".¹²

A tiszalöki "Szarvas"-patika egykori épülete
/ma: Üregek Napközi Otthona/

Kosztka László gyógyszerész ellenőrzése már új épületben történt, ugyanis "1870 évben leégvén az épület, melyben a Gyógyszertár elhelyezve volt, azóta a nyomorral és szerencsétlen tervezésekkel való küzdelem közben, az épület sem birt teljesen elkészülni, a gyógyszerterár pedig különösen az új butorzat félig kész, nagy ígéretű ékességei és ócskaságok rikitó romjai között vajudik." A gyógyszerterárban megvolt a kiszolgáló terem /"csarnok"/ és a gyógyszerészi pince, azonban a gyógyszerészi műhely és fűpadlás mégcsak félkész állapotban látható. A megyei főorvos átlátta, hogy: "szakértői leltározásra szorul a

1018
B.

Eltársaságunk Járás Alispánjához
Mallatva

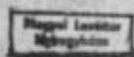
Magtörvényhatóságunk Alispánjához fűzve. November
10-án 1874-én jött előttem az alábbi rendelkezés hiva-
taltal iradatul a Járás Alispánjának részére gyűjtésről
nyilatkoztató, amellyel az alábbiakat kérem megvizsgálni,
és jövedelmek megírása után az alábbiakat megírni, hogy a fenti
gyűjtésről a Járás Alispánjának részére iradatul a Járás
Alispánjához az alábbiakban megírva, és iradatul
megírva az alábbiakat megírni, és a gyűjtésről fűzve
November 10-án 1874-én jött előttem az alábbiakban
megírva az alábbiakat megírni, és a gyűjtésről fűzve
az alábbiakat megírni, és a gyűjtésről fűzve
részben iradatul a Járás Alispánjának részére iradatul.

S. Debrecen, 1874. November 21.

Eltársaságunk Alispánjához

alispán részére

0196
274

Kosztka László
alispán

A Dadaí Alsó Járás szolgabirája 1874. november 21-én terjesztette az alispán elé Kosztka László nyilatkozatát.

a patika inkább, mint ellenőrzésre... az én felfogásom szerint, ily állapotban gyógyszerészkedni nem lehet... nyilatkozásra lenne felhívandó Kosztka László gyógyszerész, mennyi idő alatt reményli dolgait véglegesen rendezhetni, melyek lefolytával aztán ezen mostani meghatározatlan állapot megszűnjön". Kosztka László 1874. nov. 18-i keltezésű írásos "nyilatkozatát" azonban az idő túlhaladta, mert Ónody Géza szolgabíró jelentése szerint¹³ az 1874. nov. 16-i nyilvános árverésen egy Arad megyei gyógyszerész megvette a tiszalöki "Szarvas"-patikát.

A gyógyszertár azonban nem jött egyenesbe. A megyei főorvos 1876. július 4-én az alispánhoz küldött jelentése szerint: "Amely gyászos hirt a lapok hoztak eddig a Szerecsen Gyula t.löki gyógyszerész tragikus haláláról, hivatalosan megerősítette ma előttem a dadai alsó járás tisztiorvosának a jelentése". Ezért az elhalt gyógyszerész anyját, özv. Szerecsen Sámuelnét utasították, hogy a jelenlegi fiatal és szakképzetlen munkaerő helyett megfelelő gyógyszerészt alkalmazzon. Így 1876. július 21-től "Bajó László rendes bizonyítványokkal ellátott okleveles gyógyszerésznek gondnoksága alatt folytatja működését a t.löki gyógyszertár".

7/ Polgár helység a "Megváltóhoz" címzett patikájának ellenőrzésére 1873. október 4-én került sor. A gyógyszertár az Országuti utca 209. sz. alatt fekszik, "saját nádfedelű és biztos építésű házban." Személyjogu tulajdonosa: Mauksinszky Antal gyógyszerész /okl. 1866, Pest/. A felemlített 5 szakkönyv között szerepelt "Gyógyszerészeti alapvonalak, Kátay és Felletártól" c. munka is.

8/ Nagykálló vármegyei székhely az "Isteni gondviseléshez" címzett patikáját 1873. november 18-án vizsgálták. A tulajdonos Hvezda Károly gyógyszerész /okl. 1864, Pest/, aki megvásárolta 1867-ben.¹⁴ Segéde: Szelóczky Géza, akit Nádudvaron 1868. november 11-én avattak segéddé és gyógyszerész oklevelét 1871-ben szerezte Pesten. A gyógyszertár a Fő utcán van, saját tulajdonu házban. Hvezda gyógyszerész a következő kereskedésekkel állott üzleti kapcsolatban: 1. Thalmayer et Comp. /Pest/, 2. Raabe et Röder /Bécs/, 3. Hausknecht et Comp. /Nürnberg/ végül 4. Fellgiebel et Ismer /Schlesia/. Dr. Mádi Szabó Dávid

saját kezü utóirata: "A megyei központba illő és annak valóban diszére is váló minden tekintetbeni állapotja ezen gyógyszer-tárnak méltán részesül a nagyterjű részvétben." Az öt tagu vizsgáló bizottságnak tagja volt dr. Jósa András is.¹⁵

9/ Balkány község Fő utcáján "egy épülő háznak a közép-résében" volt a "Fehér Kígyóhoz" címzett gyógyszertár, amelynek személyjogu tulajdonosa 1871 óta Szaitz Sándor gyógyszerész /okl. 1870, Pest/. A patikát Kékesy Imrétől vásárolta. Segéde: nincsen. Gyakornoka: "... f. évi Sept. 1-től 3 évre Kepes Jakab, aki született a Bihar megyei Nagykerekiben 1857-ben. Magántanulása után vizsgát állott ki 4 gymnaziális osztályból Nagy-Váradon. 1872-ben."

Szerény kis patika lehetett, amelyben az 1873. november 10-i vizsgálatkor "könyveknek némi készlete találtatik."

10/ Ujfehértó helység a "Magyar Koronához" címzett reáljogu gyógyszertára 1873. november 10-én került ellenőrzésre. Tulajdonosa: Trón Antal gyógyszerész /ok. 1836, Pest/. A segéd: Zsupanyót Mihály gyógyszerész /okl. 1835, Pest/. A patikában nemcsak kifejezett gyógyszerek találhatók, hanem "sok azokon kívüli cikkek", amit az orvosi gyakorlat igényel. A szakképzett segéd mellett "a tulajdonos mellékezen üzött postamesterségét lelkiismeretes pontossággal viszi." A szakkönyveknek "noha kissé régibb... igen tisztos gyűjteménye találtatik."

11/ Balmazújváros helység Nagy téren lévő, a "Szenhárom-sághoz" címzett gyógyszertárának ellenőrzése 1873. október 11-én történt. A tulajdonos: Liszkay Ferenc gyógyszerész /okl. 1850, Pest/ egyben a posta kezelését is ellátja. Gyakornoka: 1872. október 1-e óta Liszkay Jenő /valószínűleg a fia/, aki öt gymnaziális osztályt végzett a debreceni ref. főiskolán. A patikában "könyveknek szép gyűjteménye" is található.

12/ Nádudvar község a "Fekete Sashoz" címzett patikájának vizsgálata 1873. október 17-én történt: "reáljogu tulajdonosa Valkó János okl. gyógyszerész" /okl. 1838, Pest/. "Segéde nincs, hanem gyakornoka van f. évi okt. 1-seje óta Berencsi Gyula nánási születésű 16 éves egyén, aki a nánási gymnáziumban végzett öt osztályt és 3 évre van itt felfogadva." Valószínűleg mással is foglalkozhatott V gyógyszerész vagy nemcsak orvosi szereket árulhatott, legalábbis erre utal a megyei

főorvos következő megjegyzése: "Valóban lelkiismeretes, becsu-
letes gyógyszerész tűnik ki itten mindenből; - és hogy mégis
kifogásoknak szolgál ottan - ottan tárgyál: a körén kívüli
dolgokba avatkozás idétlen terménye."¹⁶ A patikában 4 klasszi-
kus szakkönyv /Buchholz, Berzelius, Fischer, Trommersdorf/ ta-
lálható.

13/ Püspökladány helységnek "a városházi épületben" lévő
a "Megváltóhoz" címzett patikája 1873. október 17-én került el-
lenőrzésre. A tulajdonos Hágen Sándor gyógyszerézmester /okl.
1856, Bécs/. A patika csarnoka /eladóttere/ "festett boltozatu"
volt. A "szerelvénység" leírásánál szerepel: obonyos edények,
dörzs-csészék, labdacsgép, lámpa stb. Csupán 4 szakkönyv sze-
repel a leírásban.

14/ Földes község az "Isteni Gondviseléshez" címzett gyógy-
szertára 1873. október 18-án került ellenőrzésre. A tulajdonos
Kránczky Ferenc gyógyszerész /okl. 1862, Pest/. A gyógyszeráru-
kat a következő helyekről szerezték be: 1. Központi művegyésze-
ti vállalat /Debrecen/, 2. Pezold et Süss /Pécs/ és 3. Krobe-
hoffer et Taschek /Prága; innen a chinint/.

15 Kisvárdá helység az "Arany Oroszlánhoz" címzett gyógy-
szertára 1873. okt. 28-án került ellenőrzésre. Az 1818-ban meg-
nyitott patika reáljogu tulajdonosa 1852 óta Somogyi Rezső
gyógyszerész, /okl. 1852, Bécs/. A gyógyszerertárban működik a
tulajdonos két testvére is: Somogyi Gyula gyógyszerész /okl.
1857, Bécs/ és Somogyi István gyógyszerész /okl. 1865, Pest/.
A Piacz utcán lévő saját házban volt elhelyezve a patika, bol-
tozatos csarnokával és gyönyörű polituros diófa-butorzatával.
A gyógyszerertár "méltán tartja fenn egyik első rangját a közvé-
leményben".¹⁷

16/ Mándok községben az új soron, egyszerű épületben elhe-
lyezett, a "Megváltóhoz" címzett gyógyszerertár 1873. október
27-én került ellenőrzésre. Haszonbérben bírja: "1872. április
24-től fogva néhai Tompos Imre gyógyszerész özvegyétől Türk
Ágoston okleveles gyógyszerész" /okl. 1867, Pest/. "A fenyő-
zindelyes födél alatt, légviszontagságoktól védett szellős és
világos helyen van berendezve a fűpad, csak helyesléssel talál-
kozva." Az értékes könyvgyűjtemény 10 drb-ból áll.

17/ Bakta helységben "piaczi térre néző, urasági, elhanya-

golt, zsindeyes fedelű házban" volt a "Megváltóhoz" címzett patika, amelynek reáljogu tulajdonosa Remcsák Gyula. gyógyszerész /okl. 1867, Pest/. Az egyszerű, kis gyógyszerértárnak 6 szakkönyvét említi a jegyzőkönyv.

18/ Bátor helység a "Magyar Királyhoz" címzett gyógyszer-tára "fekszik homlokzattal a piacra néző zsindeyes fedelű, csinos saját házában." Az 1831-ben felállított patika tulajdonosa az 1873 november 2-án végzett ellenőrzéskor Vozáry Rudolf gyógyszerész volt /okl. 1865, Bécs/. A segéd: Málhay Ágoston /okl. 1860, Pest/, a "gyakornok e f.hó 1-sejétől Braun Jakab acsádi születésű, mőzesi vallásu 16 éves ifju, aki itt 3 évre lett felfogadva és aki a debreczeni iskolában négy gymnaziális osztályt végzett." A patika leírásából figyelemre méltó: "Aeskuláp és Hygiea arcképeivel a külső ajtó szárnyait..." és "a china ezüst két nagy mérleg."

19/ A Dadai járásban lévő Szent Mihály helység "Magyar Király"-hoz címzett patikáját az előző évben, 1872-ben nyitotta meg id. Lukács Ferenc /okl. 1871, Pest/ gyógyszerész Kossuth utca 8 szám alatt.¹⁸ Gyógyszerész-gyakornoka volt: Donászy Ferenc.¹⁹

A belügyminiszter 1887. évi jelentése szerint Szabolcs vármegyében 246 km²-re, illetve 11.387 lakosra jutott 1 gyógyszer-tár.

Források:

1. SzSzML. IV. B. 411; Szabolcs megyei Alispáni Mutatókönyv, 1873 év, Gyógyszerészet 865.-
2. SzSzML. IV. B 411; Szabolcs megyei Alispáni Mutatókönyv, 22/1874 Gyógyszerészet 6038.- 1874. január 30-án összesítve terjesztve Bónis Barnabás alispánhoz.-
3. SzSzML. IV. B. 411; 6038/1874. iratcsomó egyéb részei:
  - a/ 1874. október 16-i ellenőrzés
  - b/ Kosztka László gyógyszerész 1874. nov. 8-i nyilatkozata
  - c/ 1874. nov. 21-i szolgabírói jelentés
  - d/ megyei főorvosi jelentés 1874. dec. 14-én az alispánhoz
4. SzSzML. IV. B. 411; 4365/1876.-

Jegyzetek

1. Az "1846-dik év Februárius 23-kán s t. k. napokon Nagy-Kállóban tartott közgyűlésben kinyomatni rendelt megyei Tisztségviselőseget érdeklő Rendszabályok" /45 oldal/ szerint a két vármegyei Főorvos kötelességei egyebek között: "2. a./ A gyógyszeráraknak vizsgálatát a megyei küldöttség jelenlétében kötelesek évenként szilárd részrehajlatlansággal és a legnagyobb szigorúsággal teljesíteni, b./ Ügyelettel lesznek, hogy kényelem tekintetéből a gyógyszerészek gyógytárok állapotját el ne hanyagolják, és azt egészen a segédre és gyakornokra ne bizzák; - a Gyógyszerész halála esetiben pedig a gyógyszerár azonnal elláttassék ügyes és okleveles egyénnel."

2. A szent-mihályi patikát e vizsgálatokat megelőző évben, 1872-ben alapította id. Lukács Ferenc /1847-1917/ gyógyszerész. Lásd: XVI. sz. jegyzetet is.

3. A nyiregyházi "Arany Sas" patika 1648-ban létesült. Először tulajdonosait nem ismerjük, a híres Szopkó-család 1878-1950 között birtokolta.

4. Ez erősíti azon felfogást, amely szerint az alkoholizmus kialakulásában el nem hanyagolható szerepe volt a régi orvosoknak és gyógyszerészeknek: a legtöbb gyógyszer oldószere bor vagy pálinka volt, illetve a kimért "szeszes folyadékok" állandó kínálata a patikákban jól jövedelmezett!

5. A tiszaezlári perben szemészeti szakértő volt. Már 1867-től kezdve Nyiregyházán rendszeres meteorológiai megfigyeléseket végzett és feljegyzéseket is vezetett.

6. Korányi Imre /1831-1909/ gyógyszerész, Korányi Frigyes orvos-professzor öccse és Korányi Sebald 3. gyermeke volt. Apjával és anyjával egyetemben a nyiregyházi Északi temetőben nyugszik. Patikája a régi Bessenyei tér 14 szám alatt volt /ma: Tanácsköztársaság tér 14; a II. világháborúban légitámasztól megsérült épületet lebontották, helyén ma a Toto-lottó üzlet van/.

7. Nagy hatású növényi szerek /alkaloidák/.

8. Mellékfoglalkozásként postamester is volt néhány gyógyszerész: Lukács Ferenc /Szent-Mihály/, Trón Antal /Ujfehértó/, és Liszkay Ferenc /Balmazújváros/.

9. Régies kifejezés, itteni értelme: alig, kis mértékben, kis fokban.

10. A bizottság összetétele 1873. okt. 2-án: Káposztás István szolgabíró-helyettes, "tollvivő", Dr. Szabó Dávid megyei főorvos, Szerencsi Ferenc bíró és 1874. okt. 16-án: Dr. Szabó Dávid megyei főorvos, a járásorvos és a községi bíró.

11. Kosztka László /1816-1904/ gyógyszerész 1869 decemberében vásárolta és az 1847. november 16-i árverésig bírta a tiszalóki "Szarvas" patikát. 1882-ben vagyis 66 éves korában orvosi diplomát is szerzett. A reá vonatkozó első megyei adatot 1871-ből a szegények részére kiszolgáltatót gyógyszerek

kiadványában találjuk.

12. Részletesebben foglalkozik a vonatkozással Horváth Árpád és Lakatos József: Kosztkaék és Szabolcs megye c. a Szabolcs-Szatmári Szemle, 1980. XV. évf., 1. szám, 90-96. oldalain közölt cikke.

13. Ónody hírhedt antiszemita volt.

14. Ő írta a Garasos Kis Tükör c., egyetlen példányban kinyomtatott névnapi köszöntő verseit, amelyek Jósa András költő-oldalú tevékenységét humoros formában mutatták be /illusztrálta: Forberger Vilmos nagykállói rajztanár; sajnos a Megyei Múzeum tulajdonában lévő mű időközben elveszett/

15. Dr. Jósa András /1834-1918/ a nagykállói Vármegyei Közkórház igazgatója volt 1864-84 között, s 1884-től kezdve megyei főorvos Nyiregyháza székhellyel.

16. A vidéki közéleti ember egyik típusával állunk szemben, akit a foglalkozásán kívül sok más is érdekelt. Lásd még: 8. és 18. jegyzetet újból.

17. Somogyi Rezső /1827-1907/ gyógyszerész szabadságharcos honvéd kitűnő "tanügyi férfiú" és műkedvelő régész is volt. Részletek megtalálhatók Fazekas Árpádnak az Orvosi Hetilap, 1977, 118, 3042-3046.- cikkében, amely Somogyi Rezső fényképét is tartalmazza.

18. id. Lukács Ferenc /1847, Bécs - 1917. ápr. 1. Szent-Mihály/ nevezetes egyénisége volt a régi Szent-Mihálynak; ellátta a postamesterséget és az óvoda, a takarékpénztár, a műkedvelő szintársulat, az önkéntes tűzoltó egyesület mind az ő alapításai. 1977. február 25-én emléktáblát helyeztek el tiszteletére a tiszavasvári Rendelőintézet homlokzatán. Apja: Lukács Dénes /1816-1868/ tüzérezredes a szabadságharc tüzérségének egyik létrehozója. id. Lukács Ferenc anyai nagybátyja volt Kabay János /1896-1936/ gyógyszerésznek!

19. Donászy Ferenc /1862-1923/ híres regényíró is volt. a 18. és 19. jegyzet részleteit illetően lásd: ifj. Mennert Ödön "Id. Lukács Ferenc emlékére" c. írását a Szabolcs-Szatmári Szemle, 1976, 11, 1, 78-86. számában.